

NOVĚJŠÍ POZNATKY O SANGUINARINU A PŘÍBUZNÝCH ALKALOIDECH*

JIRÍ DOSTÁL a JIRÍ SLAVÍK

Biochemicky ústav, Lékařská fakulta, Masarykova univerzita,
Komenského nám 2, 662 43 Brno
e-mail jrdostal@med.muni.cz

Došlo dne 28 I 1999

Klíčová slova sanguinarin, alkaloidy

Obsah

- 1 Úvod
- 2 Výskyt
- 3 Objev alkaloidů
- 4 Izolace
- 5 Chemické přeměny
- 6 Struktura volných bází
- 7 Biologická aktivita

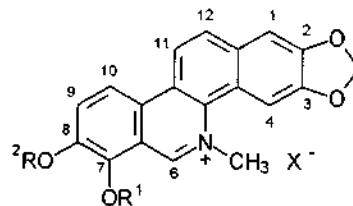
1. Úvod

Kvartérní benzo[c]fenanthridinové alkaloidy (KBA) jsou poměrně malou skupinou půrodních latek, které jsou na první pohled napadné svým výrazným zbarvením. Dosud je jich známo 15 kromě artefaktů a syntetických derivátů. Na základním tetracyklickém skeletu se nalézají různé kombinace methoxylové, methylenoxidové nebo hydroxylové skupiny. Podle typu substituce rozlišujeme čtyři podskupiny KBA: 1) 2,3,7,8-tetrasubstituované alkaloidy jsou sanguinarin (I), chelerythrin (II), fagaridin (III) a isofagaridin (IV), 2) 2,3,8,9-tetrasubstituované nitidin (V), avicin (VI) a fagaronin (VII); 3) pentasubstituované sanguilutin (VIII), sanguirubin (IX), chelirubin (X), chelilutin (XI), 10-hydroxysanguinarin (XII) a 10-hydroxychelerythrin (XIII), 4) hexasubstituované makarpin (XIV) a 12-hydroxychelirubin (XV).

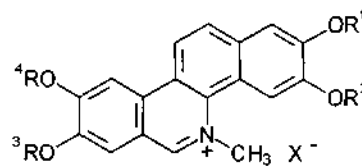
2. Výskyt

Kvartérní benzofenanthridinové alkaloidy se vyskytují v řadě rostlinných druhů čeledi makovitých (*Papaveraceae*), zemědýmovitých (*Fumariaceae*) a routovitých (*Rutaceae*)^{1,2}. Jejich zastoupení v rostlinách kolísá od dominantních alkaloidů až po minoritní. Pravděpodobně nejbohatším zdrojem sanguinarinu (I) je severoamerická bylina *Sanguinaria canadensis* L. Při poranění roní intenzivně červený latex a proto je lidově nazývána krvavý kořen (bloodroot). Obsah KBA

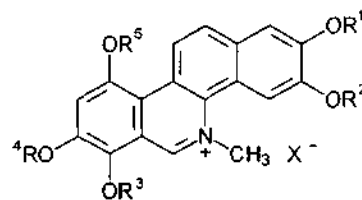
v oddencích dosahuje až 6 % sušiny^{3,4}. Jediným našim (a evropským) druhem produkujícím sanguinarin ve větším množství

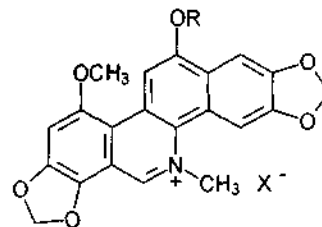
- I. $R^1 + R^2 = CH_2$
 II. $R^1 = R^2 = CH_3$
 III. $R^1 = H, R^2 = CH_3$
 IV. $R^1 = CH_3, R^2 = H$

- V. $R^1 + R^2 = CH_2, R^3 = R^4 = CH_3$
 VI. $R^1 + R^2 = R^3 + R^4 = CH_2$
 VII. $R^1 = H, R^2 = R^3 = R^4 = CH_3$

- VIII. $R^1 = R^2 = R^3 = R^4 = R^5 = CH_3$
 IX. $R^1 = R^2 = R^5 = CH_3, R^3 + R^4 = CH_2$
 X. $R^1 + R^2 = R^3 + R^4 = CH_2, R^5 = CH_3$
 XI. $R^1 + R^2 = CH_2, R^3 = R^4 = R^5 = CH_3$
 XII. $R^1 + R^2 = R^3 + R^4 = CH_2, R^5 = H$
 XIII. $R^1 + R^2 = CH_2, R^3 = R^4 = CH_3, R^5 = H$

- XIV. $R = CH_3$
 XV. $R = H$

* Předneseno na konferenci Pokroky v organické, biorganické a farmaceutické chemii, Liblice (16 - 18 11 1998)

ství je známá bylina vlašovičník větší (*Chelidonium majus* L.)^{5,6}. Celá rostlina je bohatě prostoupena mléčnicemi a při poranění roní hustý oranžový latex. Barva latexu je výsledkem kompozice červeného sangumarinu, žlutého chelerythnu a dvou protoberbenových alkaloidů, oranžového koptisinu a žlutého berberinu. Obsah KBA v kořeni vlašovičníku je kolem 0,6 % sušiny^{7,8}, v latexu je až 10x vyšší⁹. Dalším významným zdrojem KBA je himalájská bylina *Dicranostigma lactucoides* Hook f et Thoms obsahující až 4 % KBA v suchém kořeni¹⁰⁻¹², oba druhy rodu *Macleaya*, tj. *M. microcarpa* (Maxim.) Fedde a *M. cordata* (Willd.) R. Br rostoucí na Dálném Východě^{13,14} a u nás často pěstované jako dekorativní rostliny, a některé druhy rodu *Bocconia* Střední a Jižní Ameriky. Obecně platí, že obsah KBA v kořenech je podstatně vyšší (až o několik řádů) než v nadzemních částech rostliny. Alkaloidy typu nitidinu (V-VII) se nalézají pouze v čeledi *Rutaceae*¹.

3. Objev alkaloidů

Sangumarin (I) a chelerythn (II), jediné dva komerčně dostupné KBA, byly objeveny v minulém století (tabulka I). Sangumann poprvé popsal James Dana roku 1827 jako hlavní barevnou složku *S. canadensis*¹⁶. Čistý sangumarin připravil poprvé Gadamer¹⁷. Strukturu obou alkaloidů objasnili v roce 1931 rakouští chemici Ernst Spath a Fritz Kuffner na základě chemické degradace^{18,19}. V letech 1954-1960 izolovali Slavík a Slavíková několik minoritních KBA: chelirubin (X) a chelilutin (XI) z *Chelidonium majus*²⁰ a ze *Sanguinaria canadensis*³ a kromě nich sanguilutin (VIII) a sanguirubin (IX) ze *S. canadensis*³. První polovina názvu odkazuje na rostlinný druh, druhá polovina je odvozena z latinského výrazu pro příslušnou barvu (*luteus* žlutý, *ruber* červený). Tři nové hydroxylované deriváty XII, XIII a XV získali Tana-

Tabulka I
Chronologický přehled objevů KBA⁴

Alkaloid	Objev	Rostlinný druh
Sangumarin	1827 Dana	<i>Sanguinaria canadensis</i>
Chelerythn	1839 Probst	<i>Chelidonium majus</i>
Chelirubin	1954 Slavík	<i>Chelidonium majus</i>
Chelilutin	1954 Slavík	<i>Chelidonium majus</i>
Makarpin	1955 Slavík	<i>Macleaya microcarpa</i>
Avicin	1959 Arthur	<i>Zanthoxylum avicennae</i>
Nitidin	1959 Arthur	<i>Zanthoxylum nitidum</i>
Sanguirubin	1960 Slavík	<i>Sanguinaria canadensis</i>
Sanguilutin	1960 Slavík	<i>Sanguinaria canadensis</i>
Fagaromn	1972 Messmer et al	<i>Fagara zanthoxyloides</i>
Fagaridin	1973 Torto et al	<i>Fagara zanthoxyloides</i>
10(12)-Hydroxy-sangumarin chelerythn chelirubin	1990 Tanahashi, Zenk ²¹	<i>Eschscholtzia californica</i>
Isofagaridin	1993 Fang et al ²⁴	<i>Zanthoxylum nitidum</i>

^a Původní literatura do roku 1989 je uvedena v práci⁵

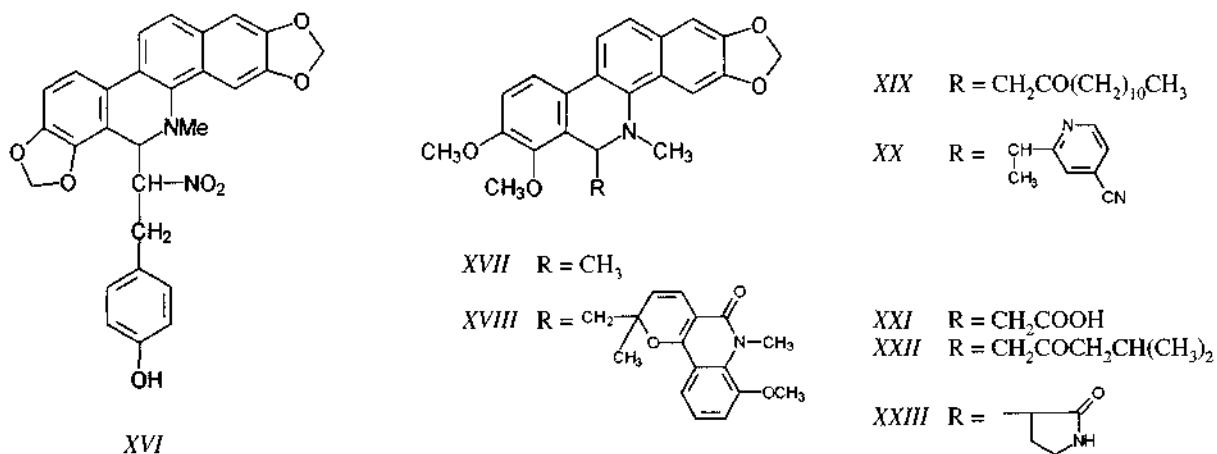
hashi a Zenk z buněčných kultur *Eschscholtzia californica* po aplikaci kvasinkového elicitoru²¹, patogenního faktoru, který vyvolává obrannou reakci rostlinných buněk spojenou se zvýšenou biosyntézou KBA. Zcela nedávno zjistili Nakanishi a Suzuki²² na základě důkladných studií UV a NMR, že fagaridin²³ (III) má ve skutečnosti strukturu isofagaridinu²⁴ (IV). Latka III není považována za přírodní produkt.

4. Izolace

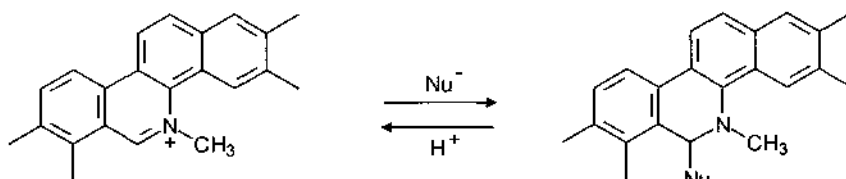
Obecný izolační postup k získání frakce KBA může být popsán následujícím způsobem. Je typicky platný pro druhy s dominantním zastoupením KBA (např. *D. lactucoides*, *S. canadensis*). Rostlinný materiál je extrahován methanolem za horka, surový extrakt je po zahuštění rozpuštěn ve zředěné sírové kyselině. Kyselý filtrát je alkalizován roztokem Na_2CO_3 . Nelze použít NaOH, protože by došlo ke kontaminaci podílu bázemi kvartérních protoberberinů. Vzniklá sraženina volných bází alkaloidů je extrahována etherem. Organická fáze je oddělena, odpařena a krystalována ze zředěné HCl. Chloridy KBA jsou v kyselé prostředí méně rozpustné než hydrochloridy ostatních, hlavně protopimových alkaloidů. Oddělená směs kvartérních chloridů je dále dělena kolonovou chromatografií na kyselém Al_2O_3 buď jako směs acetatů³ nebo chloridů¹¹. Alternativním způsobem dělení KBA je preparativní chromatografie s nepolárním sorbentem a vodnou mobilní fází²¹. Tento postup nelze použít tam, kde jsou ve značné převaze alkaloidy tvořící téměř nerozpustný hydrochlorid, např. chelidonin v *Ch. majus* Tam, i všude jinde kde jsou KBA v malém množství, je nezbytné k jejich oddělení použít např. selektivní vysrážení kyanidovým anionem^{3,17}.

5. Chemické přeměny

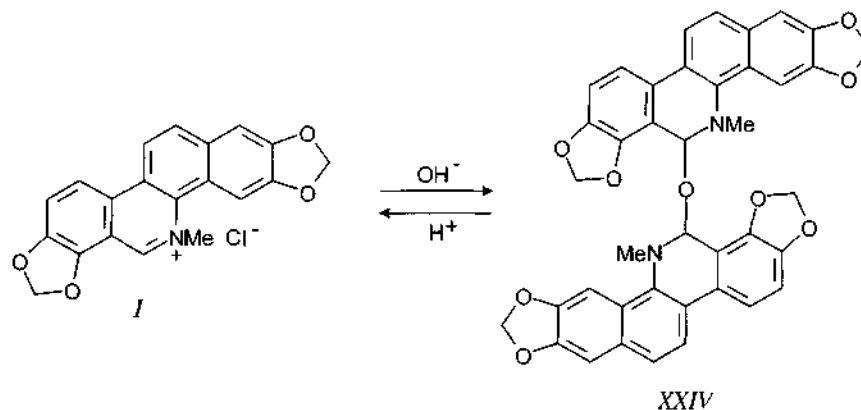
Základním chemickým rysem KBA je citlivost k nukleofilnímu útoku na iminiovou vazbu $\text{C}=\text{N}^+$ (schéma 1, Nu = nukleofil). Tento proces je spojen s řadou nápadných změn. Kvartérní kation alkaloidu je barevný a ve vodě rozpustný, vzniklý adukt s trojvazným atomem dusíku je bezbarvý a ve vodě nerozpustný. V případě derivátů s charakterem aminoacetátů a aminaů (schéma 1, Nu = OR, NHR) je reakce v zásadě reverzibilní, tzn. působením kyseliny na adukt vzniká opět barevná kvartérní sůl. Jiné deriváty, např. 6-kyanidihydrobenzofenanthridiny (schéma 1, Nu = CN), jsou naopak značně odolné vůči kyselinám. V literatuře je řada informací o těchto derivátech a okolnostech jejich vzniku, zejména o přeměnách s C-nukleofily (CN^- , Gngnardova činidla, nitromethan, aceton, butanon, acetaldehyd)¹⁵. Naproti tomu jsou minimální údaje o reakcích s kyslíkatými, siričnými a dusíkatými nukleofily. Některé C-adeny byly izolovány z rostlin a představují zajímavé přírodní produkty. Alkaloid nitrotyrasangumarin (XVI) izolovaný z *Hypecoum imberbe* je jednou z mála přírodních mtrosloučem²⁵. Předpokládá se, že vzniká oxygenací tyraminu a následnou adicí α -nitrokarbamiontu na iminiovou vazbu sangumarinu (I). Z druhů *Zanthoxylum* bylo izolováno několik neobvyklých derivátů chelerythnu s různou uhlíkatou funkcí v poloze 6. Alkaloidy 6-methylidihydrochelerythrin (XVII) a simulanochinolin

Schema 1

Schema 2

(XVIII) obsahující 2-chmohnon byly nalezeny v *Z simu lans*^{26 27} Tridekanonchelerythrin (XIX) byl izolován ze *Z inte grifolium*²⁸ Ailanthoidin (XX) ze *Z ailanthoides* obsahuje 4-kyanpyridin²⁹ Zpracováním kůry *Z spinosum* byly objeveny 6-karboxymethyl-dihydrochelerythrin (XXI), 6-(4-methyl-2-oxopentyl)-dihydrochelerythrin (XXII) a chelelaktam (XXIII) s navazaným 2-pyrroldonem³⁰ Kromě toho byl získán dimer alkaloid kajmandimerin, v němž jsou dvě jednotky dihydrochelerythrinu spojeny formylmetylenovou skupinou³⁰

6. Struktura volných bází

Specifickou kapitolou v chemii KBA je tvorba volných bází. Pojem volná báze (free base) je v chemii alkaloidů univerzálně používán na označení produktu bazického charakteru, který vznikl alkalizací soli alkaloidu a v kyselém prostředí poskytuje opět sůl. Citlivost na míru alkalizace je dána hodnotou pK_A amoniové soli a závisí na chemické pova-

ze alkaloidní struktury. Volné báze alkaloidů se nemohou vyskytovat v rostlinných tkáních pro jejich více či méně kyselou reakci a proto je můžeme považovat za svého druhu artefakty.

Existují dva způsoby, jak připravit volné báze KBA: 1) Sůl KBA je rozpuštěna ve vodě a roztok je zalkalizován Na₂CO₃. Bílá sraženina báze je oddělena, promyta vodou a sušena. Tato metoda zaručuje velmi dobrý výtěžek s minimálními ztrátami, poskytuje však amorfni produkt. Předpokladem je vysoce čistá kvarterní sůl alkaloidu. 2) Elegantnější alternativou je extrakce sraženiny báze do nepolárního rozpouštědla. Používali jsme přednostně diethylether, možno použít i benzen či jiná uhlovodíková rozpouštědla. Nevhodný je chloroform (zbytky kyselin rozkládají bázi) či vyšší alkoholy (riziko chemických přeměn). Organická fáze je oddělena a zahuštěna ke krystalizaci. V tomto případě jsou báze KBA získány jako bezbarvé krystaly s vyšší a ostřejší teplotou tání, ale výtěžek je zpravidla nižší než v první metodě. V některých případech jsme pozorovali vznik vedlejších produktů dosud nezjištěné konstituce.

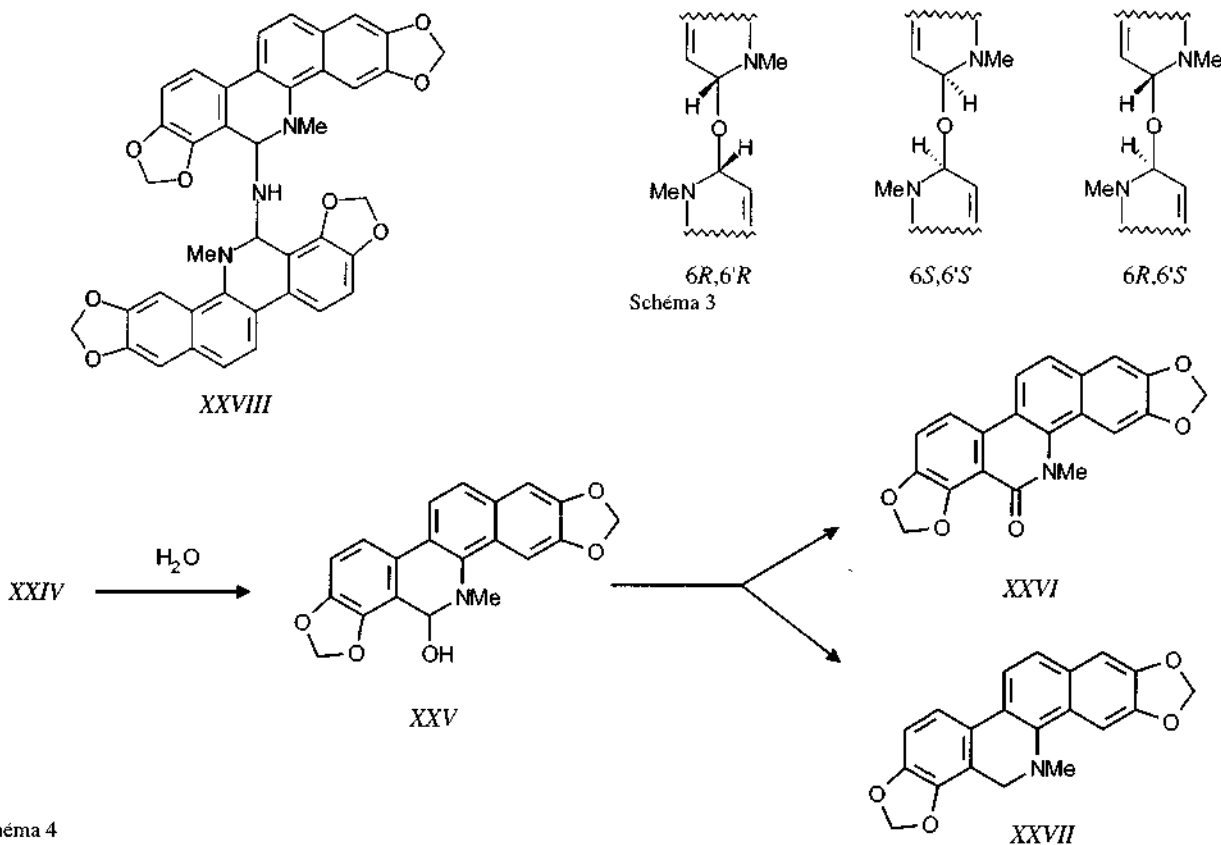

Schéma 4

Předpokládalo se, že volné báze KBA mají hydroxylovou skupinu kovalentně vázanou na atom 6 (schéma 1, Nu = OH), přestože experimentálně její přítomnost nebyla prokázána. Jde o cyklický semiaminoacetal, často nazývaný historickým termínem pseudobáze. Zjistili jsme, že báze sanguinarinu má konstituci bis(dihydrosanguinarinyl)etheru (XXIV) (schéma 2)³¹. V alkalickém prostředí dochází ke kondenzaci dvou molekul pseudobáze za uvolnění molekuly vody. Konstituce báze byla určena na základě hmotnostních spekter, elementární analýzy a NMR spektroskopie. NMR spektrum báze sanguinarinu ale poskytlo mnohem komplexnější obraz, neboť ve spektru bylo identifikováno 5 sloučenin: 1) majoritní stereoizomer dimerní báze XXIV, pravděpodobně racemát 6*R*,6'*R* + 6*S*,6'*S*, který je podle výpočtů AM1 termodynamicky preferován³² a 2) minoritní izomer báze XXIV, *meso*-forma 6*R*,6'*S* vzhledem k symetrické struktuře identická s 6*S*,6'*R*-izomerem (schéma 3). Další tři deriváty byly vedlejší produkty vzniklé v roztoku CDCl₃: 3) 6-hydroxydihydrosanguinarin (XXV) jako důsledek hydrolyzy dimerního aminoacetalu XXIV vlivem zbytkové vody v CDCl₃, 4) Oxosanguinarin (XXVI) a 5) dihydrosanguinarin (XXVII) byly produkty částečné disproportionace pseudobáze XXV (schéma 4). Tvorba oxosanguinarinu a dihydrosanguinarinu byla prokázána v nezávislém experimentu³¹, při kterém bylo složení alkalické reakční směsi monitorováno pomocí HPLC. Protože deriváty XXVI (laktam) a XXVII (substituovaný naftylamin) jsou nebazické alkaloidy, jsou snadno detegovatelné v silně kyselé mobilní fázi³¹. Disproportionace heterocyklických pseudobází je jev obecně známý, popsán i u jiných systémů^{33,34}.

6-Hydroxydihydrosanguinarin (XXV) byl nedávno popsán jako nový alkaloid z *Dactylicapnos torulosa*³⁵. Autoři látku popisují jako amorfni prášek žluté barvy a uvádějí spektrální charakteristiky. Srovnání ¹H a ¹³C NMR spekter s našimi údaji^{31,36} ukazuje zřetelnou diskrepanci. Navíc se zdá nepravděpodobné, že by semiaminoacetal XXV mohl být izolován v intaktním stavu, když byla při izolaci použita 5 % HCl (cit.^{35,37}).

Podobná konstituce volné báze jako u sanguinarinu byla zjištěna také u chelerythrinu³⁸, chelirubinu a chelilutinu³⁹. V případě sanguilitinu (VIII), pentamethoxysubstituovaného alkaloidu, byla jako báze prokázána skutečná heterocyklická pseudobáze. Hydroxylová skupina byla potvrzena v IČ a ¹H NMR spektru⁴⁰. Krystalizací této pseudobáze z benzenu byl získán monokrystal vhodný pro rentgenostrukturní analýzu. Po provedené analýze bylo zjištěno, že krystal byl racemický bis(dihydrosanguilutiny)ether⁴⁰. Nepolární prostředí tedy podporuje vznik méně polárního derivátu.

Studovali jsme také reakci sanguinarinu s koncentrovaným vodným amoniakem³¹. Vzniklá sraženina obsahuje směs dimerní báze XXIV a jejího dusíkatého analogu, bis(dihydrosanguinarinyl)aminu (XXVIII) v poměru cca 1:3 jako výsledek kompetice obou nukleofilů přítomných ve vodném NH₃. Krystalizace reakční směsi z etheru poskytla dimerní amin XXVIII. Elementární analýza potvrdila přítomnost tří atomů dusíku a skupina NH vykazovala diagnostický pás při 3372 cm⁻¹ v IČ spektru³¹. Podobně reagovaly s vodným NH₃ i další studované KBA. Dimerní aminy (aminy), stejně jako dimerní báze (aminoacetyly), poskytují se zředěnými

kyselinami okamžitě barevnou kvarternu sůl ve smyslu schématu 2

7. Biologická aktivita

Biologická aktivita KBA je velmi různorodá. Je třeba rozlišit skupinu sangumarinu a skupinu nitidinu. Sangumarin (7) a chelerythin (77) vykazují zřetelně antimikrobiální, antimykotické, antiplakové a protizánětlivé účinky^{41, 43}. Kombinace těchto aktivit je výhodná zejména pro stomatologické aplikace v léčbě a prevenci zánětlivých onemocnění parodontu^{44, 45}. Originální český výrobek SANTOIN (zubní pasta, ústní voda) obsahuje směs sangumarinu a chelerythrinu z *Macleaya cordata* a je patentově chráněn⁴⁶. V Rusku je podobná směs pod názvem SANGUIRITRIN užívána zevně jako antimikrobiální přípravek a vnitřně při myopatiích a následcích obrny (inhibice acetylcholinesterasy)⁴⁷. Vhodnost perorální aplikace těchto alkaloidů je problematická vzhledem k prokázané hepatotoxické sangumarinu⁴⁸. Podrobný přehled o interakcích sangumaru s enzymy a různými typy buněk publikovaly Vavrecková a Ulínchová⁴⁹. Chelerythin je v současné době studován jako selektivní inhibitor protein kvasy C (cit^{50, 52}). Alkaloidy nitidinu (V) a fagaromnu (VII) vykazují naproti tomu určité antileukemické aktivity a nemají účinky sangumarinu^{41, 53, 54}.

LITERATURA

- Krane B D, Fagbule M O, Shamma M, Gozler B J Nat Prod 47, 1 (1984)
- Šímanek V, v knize *The Alkaloids* (Brossi A, ed), sv 26, str 185 Academic Press, New York 1985
- Slavík J, Slavíková L Collect Czech Chem Commun 25, 1667 (1960)
- Thorne E M, Boulware R T, Harkrader R J, Southard G L J Soc Cosmet Chem 37, 279 (1986)
- Taborská E, Bochořáková H, Paulová H, Dostal J Planta Med 60, 380 (1994)
- Taborská E, Bochořáková H, Dostal J, Paulová H Cesk Farm 44, 71 (1995)
- Slavík J Cesk Farm 4, 15 (1955)
- Bugatti C, Colombo M L, Tome F J Chromatogr 393, 312 (1987)
- Tome F, Colombo M L Phytochemistry 40, 37 (1995)
- Slavík J, Slavíková L Collect Czech Chem Commun 26, 1839 (1961)
- Dostal J, Taborská E, Slavík J Fitoterapia 63, 61 (1992)
- Bochořáková H, Paulová H, Dostal J, Musil P, Taborská E Poster na 46th Annual Congress of the Society for Medicinal Plant Research Viden 31 srpen - 4 září 1998
- Slavík J, Slavíková L Chem Listy 49, 106 (1955)
- Slavík J, Slavíková L, Appelt J Collect Czech Chem Commun 30, 887 (1965)
- Dostal J, Potaček M Collect Czech Chem Commun 55, 2840 (1990)
- Dana J F NY Med Phys J 6, 218 (1827)
- Gadamer J, Stichel A Arch Pharm 262, 488 (1924)
- Spath E, Kuffner F Ber Dtsch Chem Ges 64, 370 (1931)
- Spath E, Kuffner F Ber Dtsch Chem Ges 64, 1123 (1931)
- Slavík J, Slavíková L Chem Listy 48, 1382 (1954)
- Tanahashi T, Zenk M H J Nat Prod 53, 579 (1990)
- Nakamishi T, Suzuki M J Nat Prod 61, 1263 (1998)
- Torto F G, Mensah I A, Baxter I Phytochemistry 12, 2315 (1973)
- Fang S D, Wang L K, Hecht S M J Org Chem 58, 5025 (1993)
- Pabuççuoğlu V, Arar G, Gozler T, Freyer A J, Shamma M J Nat Prod 52, 716 (1989)
- Chen I S, Wu S J, Tsai I L, Wu T S, Pezzuto J M, Lu M C, Chai H, Suh N, Teng C M J Nat Prod 57, 1206 (1994)
- Wu S J, Chen I S Phytochemistry 34, 1659 (1993)
- Jen C M, Tsai I L, Horng D J, Chen I S J Nat Prod 56, 2019 (1993)
- Ishii H, Ishikawa T, Takeda S, Mihara M, Koyama K, Ogata K, Harayama T Chem Pharm Bull 39, 1340 (1991)
- Ng K M, Gray A I, Waterman P G Phytochemistry 26, 3251 (1987)
- Dostal J, Bochořáková H, Taborská E, Slavík J, Potaček M, Budešmský M, de Hoffmann E J Nat Prod 59, 599 (1996)
- Marek R, Tousek J, Kralík L, Dostal J, Sklenar V Chem Lett 7997, 369
- Bunting J W Adv Heterocycl Chem 25, 1 (1979)
- Dostal J, Potaček M, Nechvatal M Collect Czech Chem Commun 58, 395 (1993)
- Zhang G L, Rucker G, Breitmaier E, Nieger M, Mayer R, Steinbeck Ch Phytochemistry 40, 299 (1995)
- Dostal J, Marek R, Slavík J, Taborská E, Potaček M, Sklenar V Magn Reson Chem 36, 869 (1998)
- Rucker G, Breitmaier E, Zhang G L, Mayer R Phytochemistry 36, 519 (1994)
- Dostal J, Taborská E, Slavík J, Potaček M, de Hoffmann E J Nat Prod 58, 723 (1995)
- Dostal J, Slavík J, Potaček M, Marek R, Humpa O, Sklenar V, Tousek J, de Hoffmann E, Rozenberg R Collect Czech Chem Commun 63, 1045 (1998)
- Dostal J, Slavík J, Potaček M, Marek R, Sklenar V, de Hoffmann E, Rozenberg R, Tinant B, Declercq J P Phytochemistry 47, 879 (1998)
- Simeon S, Rios J L, Villar A Pharmazie 44, 593 (1989)
- Lenfeld J, Kroutil M, Maršálek E, Slavík J, Premlinger V, Šímanek V Planta Med 43, 161 (1981)
- Sanguinaria Research New Perspectives (Symposium Report) J Can Dent Assoc 56(7), 1990, Supplement
- Černa H, Vičar J, Eber M, Šímanek V LKS Cas Ces Stom Kom č 3, 24 (1994)
- Walterová D, Ulínchová J, Valka I, Vičar J, Vavrecková C, Taborská E, Harkrader R J, Meyer D L, Černa H, Šímanek V Acta Univ Palacki Olomuc, Fac Med 759, 7 (1995)
- Šímanek V, Černa H, Vičar J, Jezdinsky J, Valka I CZ 279327

47. Maškovskij M. D., v knize: *Lekarstvennyje sredstva*, sv. 2, str. 420. Medicína, Moskva 1988.
48. Ulrichová J., Walterová D., Vavrečková C., Kamarád V., Šimánek V.: *Phytother. Res.* 10, 220 (1996).
49. Vavrečková C., Ulrichová J.: *Chem. Listy* 88, 238 (1994).
50. Reshef A., Sperling O., Zorefshani E.: *Neurosci. Lett.* 238, 37 (1997).
51. Lasley R. D., Noble M. A., Mentzer R. M.: *J. Mol. Cell. Cardiol.* 29, 3345 (1997).
52. Qiu Y. M., Ping P. P., Tang X. L., Manchikalapudi S., Rizvi A., Zhang J., Takano H., Wu W. J., Teschner S., Bolli R.: *J. Clin. Invest.* 101, 2182 (1998).
53. Barret Y., Sauvaire Y.: *Phytother. Res.* 6, 59 (1992).
54. Olugbade T. A., Waigh R. D.: *Pharm. Sci.* 2, 259 (1996).

J. Dostál and J. Slavík (*Department of Biochemistry, Faculty of Medicine, Masaryk University, Brno*): **Recent Knowledge on Sanguinarine and Related Alkaloids**

Sanguinarine is a red quaternary benzo[c]phenanthridine alkaloid. The review covers basic information and recent facts on occurrence, isolation, chemical transformations, free base formation, and biological activities of sanguinarine and related alkaloids.

Rektor Vysoké školy chemicko-technologické v Praze

vyhlašuje přijímací řízení

pro školní rok 2000-2001 do následujících oborů doktorských studijních programů ve smyslu § 49 odst. 5 a § 98 odst. 1c) Zákona 111/1998 Sb., uskutečňovaných na fakultách VŠCHT Praha:

Fakulta chemické technologie

Studijní program: Chemie

Studijní obor: Anorganická chemie
Organická chemie
Makromolekulární chemie

Studijní program: Chemie a chemická technologie

Studijní obor: Anorganická technologie
Organická technologie

Studijní program: Chemie a technologie materiálů

Studijní obor: Technologie makromolekulárních látek
Fyzikální metalurgie a mezní stavy materiálů
Chemická metalurgie
Chemie a technologie anorganických materiálů
Materiálové inženýrství

Fakulta technologie ochrany prostředí

Studijní program: Chemie a technologie ochrany životního prostředí

Studijní obor: Aplikovaná a krajinná ekologie

Studijní program: Chemie a technologie paliv a prostředí

Studijní obor: Energetika v chemicko-technologických procesech
Chemické a energetické zpracování paliv

Fakulta potravinářské a biochemické technologie

Studijní program: Chemie

Studijní obor: Organická chemie
Biochemie

Studijní program: Mikrobiologie

Studijní obor: Mikrobiologie

Studijní program: Biochemie a biotechnologie

Studijní obor: Biotechnologie

Studijní program: Chemie a technologie potravin

Studijní obor: Chemie a analýza potravin
Technologie potravin

Fakulta chemicko-inženýrská

Studijní program: Chemie

Studijní obor: Analytická chemie
Fyzikální chemie

Studijní program: Chemické a procesní inženýrství

Studijní obor: Chemické inženýrství
Měřicí technika
Technická kybernetika
Řízení a ekonomika podniku

Všechny doktorské studijní programy jsou uskutečňovány formou presenční, distanční nebo kombinací presenční a distanční formy.

Standardní doba studia u všech doktorských studijních programů je tři roky.

Žádosti doložené životopisem, doklady o dosaženém vzdělání a dosavadní praxi, soupisem publikovaných prací a ostatních výsledků odborné činnosti, podávejte nejpozději do 31.3.2000 na děkanáty příslušných fakult, Technická 5, 166 28 Praha 6.